

De Stok

Eigenlijk wist ik niet waarom ik meer van hem wilde weten. Echt aardig was hij nooit. Maar er was iets aan hem dat spannend was. Hij woonde niet als wij gewoon thuis, bij zijn vader en moeder en twee zusjes, maar bij een oom. Het had iets te maken met de woorden van mijn ouders: de ziekelijke gesteldheid van zijn moeder, die de zorg voor het gezin nauwelijks aankon. Die oom leek niet erg begaan met zijn neef. Nooit zei Andries dat hij naar huis moest om te gaan eten. Het leek wel alsof hij zelf zijn potje kookte. Ik was hem eens tegengekomen in het dorp met een plastic tasje bungelend aan zijn arm. Toen ik vroeg wat erin zat liet hij me kijken. Ik zag een worst, een half gesneden casino, een krop sla en twee tomaten. ‘Mijn avondmaal’, had hij gezegd en was rood aangelopen. Daarna had hij me een duw gegeven en ‘nieuwsgierige slet’ geroepen. Hij gebruikte te pas en te onpas vloekwoorden, die bij mij thuis verboden waren, maar dat ik graag alles wilde weten was waar. Ik volgde hem naar het huis van zijn oom en zag hoe hij - niet zonder eerst omgekeken te hebben - de sleutel die aan een koord om zijn nek hing opdiepte van onder zijn trui voor hij naar binnen ging. Op een keer was ik niet snel genoeg weggedoken achter de struiken bij het hek en zag hij mij. Met kloppend hart zat ik daar en voelde opeens een harde vinger in mijn nek.

‘Kom dan maar even binnen, Wilma.’ Hij zei het op een akelige toon, de a langgerekt. Mijn nieuwsgierigheid was groter dan mijn angst en ik volgde hem naar binnen. In de bijkeuken beval hij mij mijn schoenen uit te doen. Op kousevoeten liepen we door een lange gang met een cementen vloer waar grote stofvlokken zich in de hoeken en bij de plinten verzameld hadden. Ik rook een zure geur, die steeds sterker werd. Aan het eind van de gang duwde hij tegen een klapdeur.

‘Hier horen meisjes, zoals jij. Bij de verkens.’

Ik had hem nooit eerder dialect horen spreken, keek hem verbaasd aan.

‘Verkens?’

Hij knorde en bewoog daarbij vlak onder mijn ogen, zijn neus op en neer. Ik deinsde terug en hij begon te lachen.

‘Ergens, Wilma, heb je wel lef?’

‘Hoezo?’ zei ik. ‘We zijn toch vrienden.’

‘Vrienden.’ Hij zei het mij na alsof hij het woord proefde en ging een afgeschut hok binnen waar een groot varken lag met kleine biggetjes. Hij trok het varken aan een oor en liet zich tussen de drinkende biggen zakken. Hij duwde er twee weg, klopte met zijn hand op het stro en toen ik te lang aarzelde trok hij aan mijn enkel. Ik liet me naast hem glijden, waarna ik net als hij mijn rug liet steunen tegen de harige flank van de zeug.

‘Je mag wel even wat drinken.’ Hij tuitte zijn mond. ‘Wel hard zuigen, anders komt er niks.’

Er kwamen beelden bij me boven, van de laptop van mijn broer die ik een keer bekeken had nadat hij hem razendsnel dichtgeklapt had toen ik op zijn kamer verscheen.

Ik schudde mijn hoofd en stond op.

‘Ik moet naar huis.’

Hij bleef zitten en staarde door het halfronde stalvenster naar buiten.

Ik liep het hok uit en vervolgde, om hem niet te verontrusten, zo kalm mogelijk mijn weg naar de klapdeur. Daarna begon ik te rennen.

De volgende dag op school zei hij niets, maar keek alleen maar en tuitte zijn lippen.

Ik lachte naar hem, misschien had hij er niets mee bedoeld met dat varken. Hij leek zo alleen. Ik zwaaide.

Aan mijn vriendinnen Greta en Elly vroeg ik of ze het erg vonden om Andries een keer mee te nemen op onze lange wandelingen door de omgeving. Ze vonden het best, ook al vonden ze hem een rare. In de pauze stapte ik op hem af en vroeg of hij de eerstvolgende zondag met ons

meeging. Hij keek me aan, zei een tijd niets maar nam vervolgens meteen de leiding en beval ons stevige schoenen aan te doen.

‘We gaan naar de bult.’

Alsof hij een bezemsteel had ingeslikt. Zo liep Andries, die we achter zijn rug ‘de Stok’ noemden. Kaarsrecht, blik gericht op de verte, het ene been voor het andere, de tegenovergestelde arm zwaaiend naar achter. Op weg naar de bult. En wij erachteraan: Greta, met haar hangende onderlip, Elly die telkens struikelde en ik, schouders naar voren, blik op het pad. Uren liepen we door het bos, over de velden rondom, waadden door de vijver, vonden uiteindelijk de bult en beklommen hem. Bovenop de top van de bult vertelde Andries ons dat er afval lag, geheim zwaar afval, diep weggestopt onder een kunstof laag zodat er geen vuil vocht naar boven zou komen als het grondwater steeg. Met de takken die we onderweg gevonden hadden prikten we hier en daar in de aarde om te zien of het waar was.

Hij keek naar ons gemodder en beval ons vervolgens te gaan zitten.

‘Nooit met scherpe punten hier in de grond steken.’ Hij diepte een tennisbal op uit zijn zak, maakte er een snee in met zijn zakmes dat aan een touwtje om zijn nek hing en prikte de bal op zijn tak. Met zijn gezicht opgeheven naar de hemel stak hij met gesloten ogen de bebalde tak in de door ons open gewoelde aarde en bevoelde het inwendige. ‘In orde.’ Vervolgens was hij opgestaan en had een gebaar gemaakt, het gebaar van de hoofdchirurg die klaar is om zijn assistenten de rest van het vuile werk te laten doen.

Wij kwamen dichterbij op onze door de lange tocht verzuurde benen en knielden, schepten de aarde weer terug. Er dook een schroevendraaier op, maar Andries beval ons die te laten liggen, net als een felgele badeend en een poppenoog. Met tegenzin gehoorzaamden wij. Met een schroevendraaier kon je iemand vermoorden, dus zeker kunstof lek steken als hij in verkeerde handen kwam. We gooiden er snel wat handen aarde overheen, maar op de weg terug maakten we ons er nog zorgen om.

‘Jullie hebben hem toch verborgen. Als ie maar stil blijft liggen, kutjes.’ riep Andries.

‘Het lekt toch al’, zei Greta, die altijd al goed kon rekenen. ‘Anders had je die badeend niet gezien. We moeten het vertellen aan de milieuinspectie.’

‘Als je dat maar laat.’ Andries zei het driftig. ‘De boeren zijn altijd de lul.’

‘Ga je mond spoelen, Stok’. Elly sprong op en schudde wild haar hoofd. Andries keek haar verbijsterd aan en zonder verder nog een woord te zeggen sloeg hij af bij de boerderij van zijn oom.

‘Die badeend kan ook ergens anders vandaan komen’, zei ik. ‘Die kan verloren zijn door een kind.’

‘Misschien’. Gerda zei het met haar hangende lip, zodat je het nauwelijks kon verstaan en klapte toen plots haar mond dicht. Met haar opeengeklemd kaken keek ze om naar de bult en zei: ‘Jullie moeten het zelf weten. We gaan er allemaal aan.’

Wat ze daarmee bedoelde bleef duister. Ook na lang aandringen deed ze haar mond niet meer open en aan het eind van de dag, toen we het dorp weer binnensjokten, hief ze flauw haar hand voordat ze de voordeur van haar huis inglipte.

Het dorp waar wij woonden was nieuwbouw, maar genesteld in een van oudsher boerengebied. De oom van Andries was de laatste varkensboer en de hele buurt klaagde vaak over de stank die tussen de huizen woei. Hij was een kleine magere man, maar ‘zo taai als het vlees van zijn eigen varkens’. Die zin hoorde ik vaak als ik mijn moeder hielp in het café.

De avond na onze wandeling stond ik weer eens aan de tap en hoorde de zin nogmaals uit de mond van een man die aan de bar zat te praten met een vrouw uit de buurt. Ik vroeg de man, die al aan zijn vierde bier begonnen was, wat hij daarmee bedoelde. Hij haalde zijn schouders op. ‘Niet weg te krijgen, die man en die varkens van hem smaken raar. Iedereen zegt het.’

Ik vond alle vlees vies smaken, maar als ik dacht aan de kleine biggetjes van Andries' oom kreeg ik een warm gevoel.

'Die biggen ruiken anders heel lekker, hoor.'

'Je moet er pas aan ruiken als ze groot zijn', zei de man. De vrouw lachte. Ik bewoog de vuile glazen op en neer over de borstels in het koude water en zette ze omgekeerd op het afleklad.

'De moederbig ruikt ook niet vies en haar melk smaakt lekker.' Ik weet niet waarom ik dat zei.

'Heb je dat gedronken, dan?'

Ik knikte, maar voelde mijn wangen branden.

'Nou, dan mag je wel naar de dokter. Ze stoppen er allemaal gift in.'

De man stond op en gooide wat geld op de tap. 'Zeg 't maar niet tegen je vader en moeder.' En hij vertrok met de vrouw, die nog even omkeek toen ze het café verlieten.

Gerda met haar duistere opmerking en die er verder het zwijgen toe deed, de gast die het had over giftige varkens, de bult waar we in gegraven hadden en waar een schroevendraaier in verborgen lag. Een schroevendraaier die elk moment kon gaan lopen zoals een naald die je per ongeluk inslikt door je lichaam gaat zwalken. Ik sliep er slecht van. Mijn vader en moeder wilden nooit over deze dingen met mij praten. Die kregen 'al genoeg praatjes aan de bar, dus hou jij je mond nou maar'.

De volgende dag op school vroeg ik Gerda waarom ze dacht dat we er allemaal aan zouden gaan. Ze haalde haar schouders op.

'Omdat het zo is.'

Ik vroeg haar wie dat gezegd had.

'De dominee zegt het elke zondag.'

'Dus het is niet speciaal om de bult?' Ze zei niets.

Ik haalde opgelucht adem. Het was waar wat mijn ouders zeiden. Er wordt een hoop gekletst, de mensen praten elkaar allemaal na.

Andries was diezelfde dag niet op school gekomen. Ik besloot langs zijn huis te gaan. Misschien was hij wel ziek en kon ik voor wat eten zorgen. Van mijn zakgeld kocht ik een half brood en uit de koelkast van het café nam ik een pak voorgesneden blokjes kaas mee, wat plakken worst en een potje augurken. Ik nam de fiets mee naar de boerderij, zodat ik snel weg kon komen als het nodig zou zijn.

De boerderij zag er verlaten uit. Andries zou wel in bed liggen. Ik klopte op de deur van het woonhuis, maar er kwam geen reactie. Ik liep achterom en vond de klapdeur naar de stal met daarachter de lange stoffige gang met de steeds scherpere geur van ammoniak. Aangekomen bij het zeugenhok keek ik voorzichtig naar binnen. Hij was er. Net als de vorige keer zat hij met zijn rug tegen de dikke buik van de liggende zeug. Op zijn schoot had hij een biggetje dat hij streelde. Ik tikte zacht tegen de houten rand van het hok.

'Andries?'

Hij schrok.

'Wat doe je hier?'

Ik tilde de tas omhoog met de etenswaar.

'Voer.'

Hij lachte en tikte met zijn hand naast zich op het stro en terwijl ik naast hem gleeed, keek hij in de zak.

'Vrienden.' zei hij en grinnikte.